

ISI KANDUNGAN

Perkara

Muka Surat

BAB 1 - SEJARAH PERKHIDMATAN KEBOMBAAN

1. Semenanjung	1
1.1 Pulau Pinang	1
1.2 Melaka	3
1.3 Selangor dan Kuala Lumpur	3
1.4 Perak	5
1.5 Kelantan	6
1.6 Kedah	7
1.7 Negeri Sembilan	8
1.8 Terengganu	8
1.9 Johor	9
1.10 Pahang	9
1.11 Perlis	9
1.12 Persekutuan Tanah Melayu	10
2. BORNEO	10
2.1 Sabah	10
2.2 Sarawak	11
Sejarah Perkhidmatan Kebombaan Selepas Merdeka	11
Nama Jabatan Bomba Dan Penyelamat Malaysia	13
Penstrukturan Jabatan Bomba Dan Penyelamat Malaysia	14
1. Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba Persekutuan Tanah Melayu	14
2. Ketua Pengarah Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia	15

BAB 1 - SEJARAH PERKHIDMATAN KEBOMBAAN

ISI KANDUNGAN PEMBELAJARAN

Sejarah perkhidmatan kebombaam adalah seiring dengan kewujudan dan perkembangan perkhidmatan polis di Tanah Melayu. Sejarah awal menunjukkan pasukan bomba adalah terdiri daripada pasukan polis sukarela yang dilantik oleh penjajah British ketika itu.

1. Semenanjung

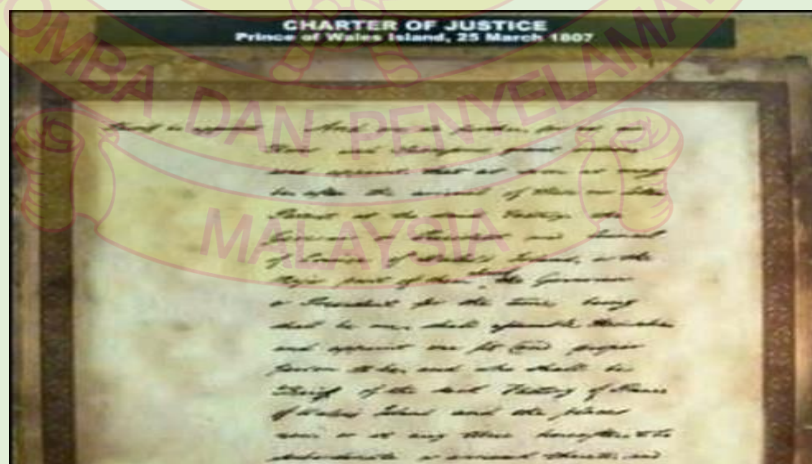
1.1. Pulau Pinang

- Berdasarkan kepada jurnal yang ditulis oleh Patrick Morrah pada tahun 1963, Pulau Pinang adalah negeri yang paling awal dalam memberikan perkhidmatan kebombaam di Tanah Melayu. Proses kewujudan perkhidmatan ini bermula pada tahun 1787 apabila berlaku beberapa rusuhan di kawasan pelabuhan di Pulau Pinang yang telah mengorbankan beberapa orang kelasi berbangsa Eropah dan dua (2) orang berbangsa Siam.
- Francis Light telah menulis surat dan mengemukakan cadangan kepada Lord Cornwallis, *Governor General East India Company* di India untuk menubuhkan pasukan polis bagi mengawal keselamatan dan menangani kejadian tersebut serta bertanggungjawab ke atas pencegahan dan keselamatan kebakaran
- Pada tahun 1792, Francis Light telah membuat keputusan dengan melantik ketua - ketua kaum Melayu, Cina dan India bagi menguruskan tugas-tugas tersebut.

Pasukan Polis/ Bomba Pulau Pinang sumber : Arkib Negara Malaysia

- Pada 25 Mac 1807, bermulalah perkhidmatan kebomgaan yang ditadbir oleh pasukan polis sukarela
- Pada tahun 1898, pasukan bomba sukarela telah ditubuhkan di Pulau Pinang oleh Syarikat Hutterberg & Co. Ltd. dengan keanggotaan seramai 10 orang
- Pada tahun 1902 hingga 1908, pasukan bomba sukarela telah diambil alih oleh kerajaan negeri dan diletakkan di bawah majlis perbandaran
- Pada tahun 1908, Balai Bomba Lebuh Pantai yang juga dikenali sebagai *Central Fire Station* telah beroperasi secara rasmi di Pulau Pinang dan merupakan balai bomba yang pertama di Pulau Pinang dengan keanggotaan 28 orang

Salinan: Charter of Justice
Sumber: Muzium Polis

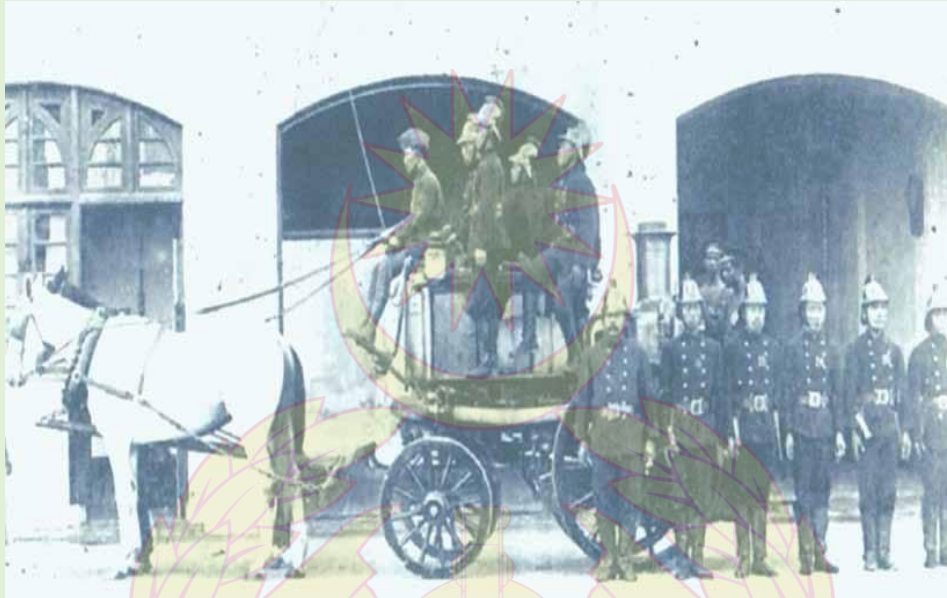
1.2. Melaka

- Perkhidmatan kebombaan di negeri Melaka bermula apabila pasukan polis sukarela ditubuhkan pada tahun 1825 oleh kerajaan British
- Pada 5 Julai 1827, W.T Lewis telah dilantik sebagai penguasa polis dan bertanggungjawab menangani insiden kebakaran dan mengendalikan latihan penggunaan peralatan kebombaan
- Pada tahun 1930, pasukan bomba di Melaka dikenali dengan nama *Civil Defense*
- Pada tahun 1950, Majlis Perbandaran Kota Melaka telah mengambil alih pentadbiran pasukan bomba daripada *British Military Administration* dan diberi nama *Malacca Fire Brigade*.

1.3. Selangor dan Kuala Lumpur

- Pada tahun 1875 pasukan polis telah ditubuhkan di negeri Selangor. Pasukan ini juga berperanan sebagai pasukan pemadam kebakaran
- Pada 25 Ogos 1881 satu peraturan (*Fire Regulations*) telah digubal oleh H.B. Douglas H.B.M. Residen Selangor ketika itu
- Pada tahun 1883, pasukan bomba sukarela telah ditubuhkan di negeri Selangor diketuai oleh H.F Bellamy bersama 15 anggota
- pada 30 November 1893 Pembinaan balai bomba yang pertama di Tanah Melayu terletak di *Church Street*, Jalan Ampang.
- Pada tahun 1895, pasukan bomba sukarela di Kuala Lumpur menjadi pasukan bomba tetap bergaji yang pertama di Tanah Melayu dibawah Pentadbiran Lembaga Kebersihan.

- Pada tahun 1956, Balai Bomba Jalan Shaw telah mula beroperasi yang kini dikenali sebagai Balai Bomba dan Penyelamat Jalan Hang Tuah menggantikan balai bomba di *Church Street* yang telah dirobuhkan.

Pasukan Bomba Berkuda
sumber : Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia

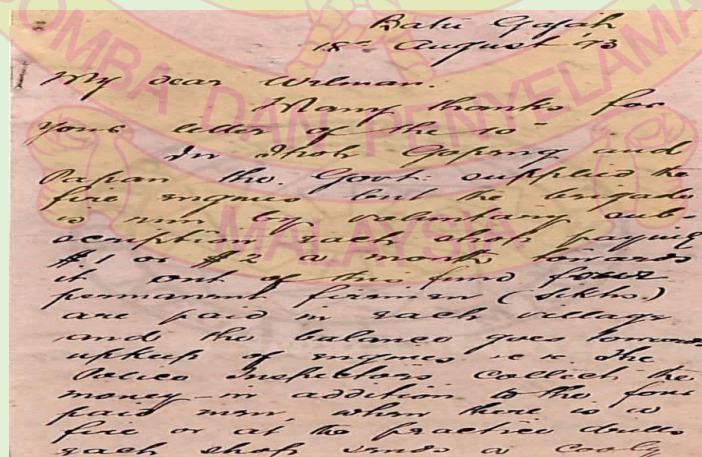
Balai Bomba Church Street, Jalan Ampang
sumber : Arkib Negara Malaysia

Balai Bomba Jalan Shaw /Jalan Hang Tuah sumber : Arkib Negara Malaysia

1.4. Perak

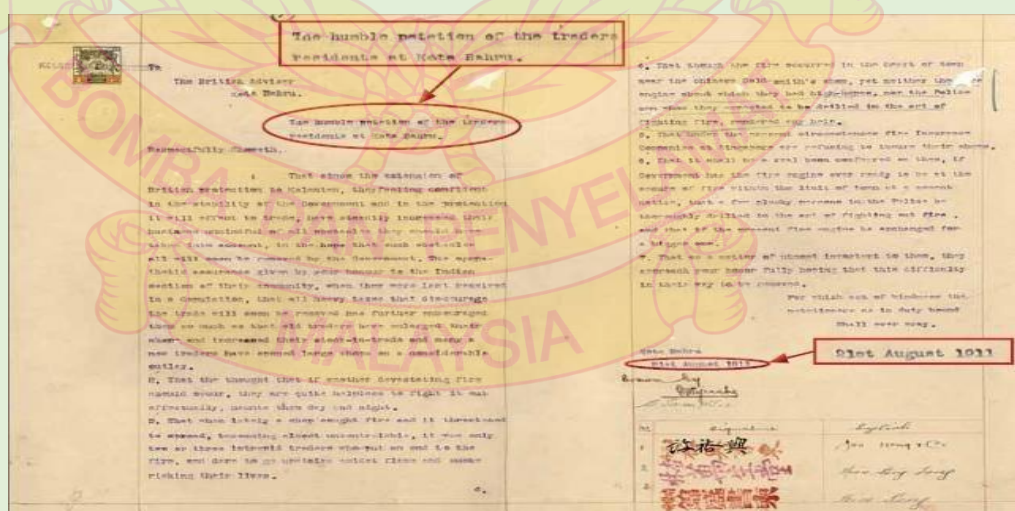
- Perkhidmatan kebombaan di negeri Perak adalah seawal 18 Ogos 1893, melalui surat yang ditulis oleh pegawai residen British di Batu Gajah, Perak
- Pada tahun 1910, sudah ada dua buah balai di Ipoh pada masa itu iaitu *The Central Fire Station* di *Market Street* dan sebuah balai cawangan di *Hugh Low Street*
- Pada tahun 1936, perkhidmatan bomba telah ditempatkan di bangunan dua tingkat yang terletak di Jalan Brewster yang kini dikenali sebagai Jalan Sultan Idris Shah, Ipoh.
- Selepas tahun 1947 pasukan bomba di negeri Perak adalah di bawah pentadbiran majlis tempatan yang diketuai oleh seorang Pegawai Daerah

Surat Pegawai Residen British, Batu Gajah sumber : Arkib Negara Malaysia

1.5. Kelantan

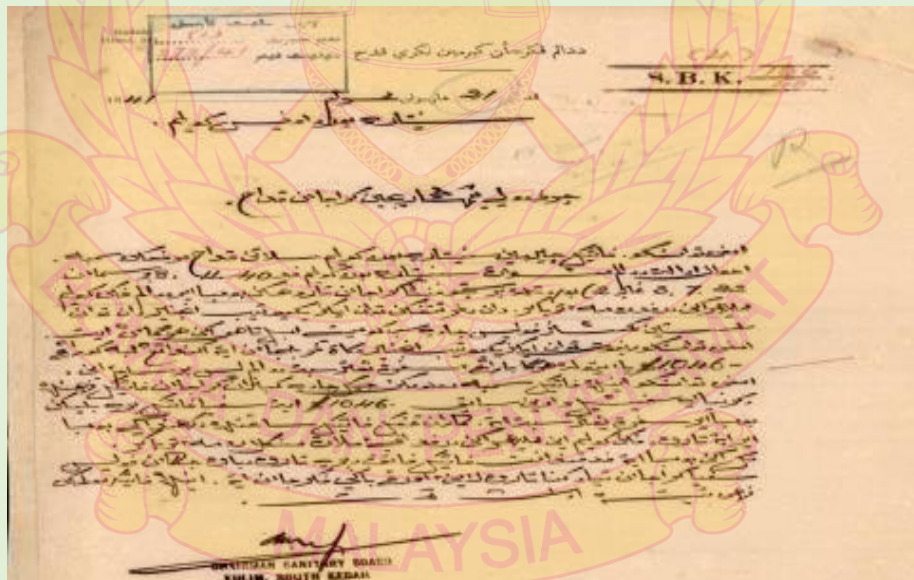
- Pada 21 Ogos 1911, pasukan bomba telah ditubuhkan di negeri Kelantan yang terdiri daripada pasukan polis telah wujud lebih awal sebelum tahun 1911.
- Pada tahun 1930-an perkhidmatan ini dianggotai oleh anggota polis dan pasukan bomba sukarela yang terdiri daripada penduduk setempat sekitar bandar Kota Bharu
- Pada 1 Januari 1947, Kerajaan Negeri Kelantan telah menerima 10 orang anggota bomba terlatih daripada Ibu Pejabat *British Military Administration*, Kuala Lumpur. Pasukan ini diketuai oleh Pegawai Bomba, Othman bin Hj. Abd. Manan
- pada 1 Januari 1950 Kerajaan Negeri Kelantan telah memindahkan pasukan bomba daripada balai polis ke sebuah bangunan di tengah tengah bandar Kota Bharu berhampiran dengan pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri dan diletakkan di bawah jagaan *town board*.
- Pada tahun 1953, Kerajaan Negeri Kelantan telah memperkukuhkan pasukan bomba dengan menambah keanggotan kepada 21 orang dan melantik Othman bin Hj. Abd. Manan sebagai *State Fire Officer*.

The Humble Petition of the Traders Residents at Kota Bahru
sumber : Arkib Negara Malaysia

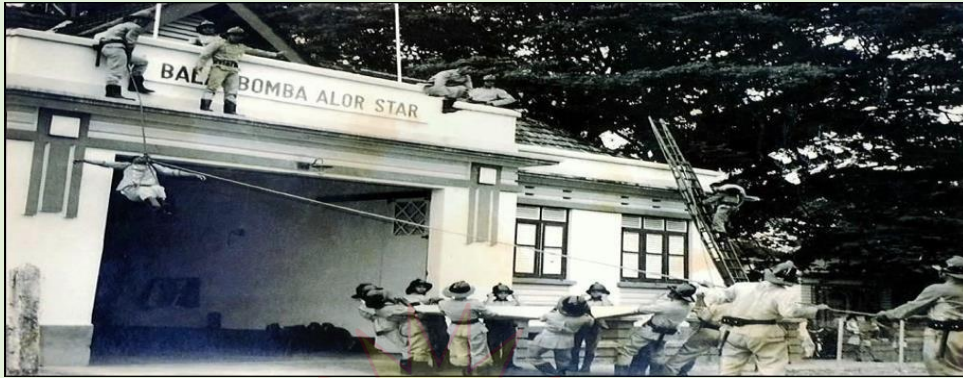
1.6. Kedah

- Perkhidmatan kebombaian telah wujud lebih awal di negeri Kedah iaitu sebelum tahun 1922 lagi. Ia berdasarkan kepada penemuan surat bertarikh 21 Muharam 1341 (12 September 1922) daripada *Sanitary Board*, Kulim kepada Duli yang Maha Mulia *Regent* Kerajaan Kedah
- Pada tahun 1934, sebuah garaj telah diubahsuai sebagai Balai Bomba Alor Setar dengan keanggotaan seramai empat (4) orang dan dilengkapi dengan sebuah Land Rover bersama *trailer*.
- pada tahun 1939 telah dipindahkan ke sebuah bangunan di Jalan Raja, Alor Setar yang kini dikenali sebagai Balai Bomba dan Penyelamat Jalan Raja
- Pada tahun 1949, perkhidmatan bomba telah diletakkan di bawah pentadbiran *town board* iaitu di bawah bidang kuasa Majlis Daerah Alor Setar.

Surat daripada *Sanitary Board*, Kulim kepada Duli yang Maha Mulia *Regent* Kerajaan Kedah
sumber : Arkib Negara Malaysia

Balai Bomba Alor Star
sumber : Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia

1.7. Negeri Sembilan

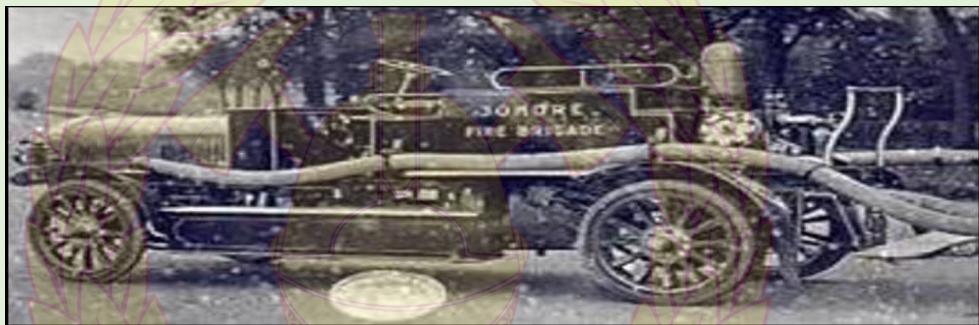
- Sejarah perkhidmatan kebombaan di Negeri Sembilan bermula seawal tahun 1914, di Seremban. Perkhidmatan ini diletakkan di bawah pentadbiran pasukan polis.
- Pada tahun 1946, pasukan bomba telah ditempatkan di sebuah bangunan di Jalan Bomba berhampiran Temple Sikh dan Wisma Punca Emas.

1.8. Terengganu

- Perkembangan perkhidmatan kebombaan di Terengganu bermula pada 1 Januari 1947 dengan penubuhan pasukan bomba pertama. Pasukan ini diketuai oleh E.L. Saunder selaku *Regional Fire Officer* dan ditempatkan di Balai Polis Daerah Kuala Terengganu
- Pada 1 Januari 1949, pasukan ini telah dipindahkan ke balai bomba di Kedai Binjai, Kuala Terengganu di bawah pengawasan Penolong Pegawai Bomba Man bin Limin dengan dibantu oleh lima (5) orang anggota termasuk seorang pemandu.
- Pada tahun 1950, pasukan ini telah diperkuatkan lagi dengan penyertaan daripada pasukan bomba bantuan seramai 15 orang anggota yang terdiri daripada kakitangan Majlis Bandaran Kuala Terengganu dengan bayaran elaun sebanyak RM5.00 sebulan.

1.9. Johor

- Perkhidmatan kebombaanan di Johor bermula pada tahun 1930-an dimana pasukan bomba yang pertama ditempatkan di Jalan Selat Tebrau yang diketuai oleh seorang pegawai berbangsa Inggeris iaitu V.G.Donough.
- Pada tahun yang sama, balai bomba pertama dibangunkan dan dikenali sebagai Balai Bomba Johor Bharu yang diketuai oleh seorang berbangsa Inggeris bernama Kolonel Waltkin
- Pada 5 April 1954, pentadbiran pasukan ini adalah di bawah Majlis Daerah Kuala Terengganu yang diketuai oleh seorang pegawai daerah berbangsa Inggeris iaitu Mr. Morgan

Trailer Pump jenis Dennis Fire Escape sumber : Arkib Negara Malaysia

1.10. Pahang

- Pada tahun 1947, Perkhidmatan Bomba negeri Pahang yang dikenali sebagai *fire brigade* telah diwujudkan di beberapa daerah seperti Kuantan, Kuala Lipis, Bentong, Raub, Mentakab dan Pekan.

1.11. Perlis

- Perkhidmatan Bomba negeri Perlis juga bermula pada tahun 1947 di bawah pentadbiran polis
- Pada tahun 1960, perkhidmatan Bomba negeri Perlis telah bergabung dengan Perkhidmatan Bomba negeri Kedah dan diletakkan di bawah pentadbiran Majlis Perbandaran Kangar

Perlis Fire Brigade

Sumber : Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia

1.12. Persekutuan Tanah Melayu

- Pada tahun 1951, Kerajaan Persekutuan telah menubuhkan Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba di bawah Kementerian Pembangunan dan Kerajaan Tempatan yang berfungsi sebagai penasihat kepada Perkhidmatan Bomba negeri dan kerajaan tempatan.

2. BORNEO

Sejarah perkhidmatan kebombaian di Sabah dan Labuan bermula sekitar tahun 1930-an, manakala di Sarawak pula bermula pada tahun 1940-an.

2.1. Sabah dan Labuan

- Perkhidmatan kebombaian Negeri Sabah (North Borneo) bermula pada tahun 1930-an di Pulau Labuan yang dipanggil Victoria Island, diketuai oleh seorang berbangsa Inggeris dengan kekuatan seramai sembilan (9) orang.

- Pada tahun 1947, perkhidmatan kebombaian dilaksanakan oleh pasukan polis yang dikenali sebagai *North Borneo Armed Constabulary*
- Pada tahun 1948, perkhidmatan kebombaian dijalankan oleh *Constabulary Reserve* dengan keanggotaan seramai 38 orang di Api Api yang kemudiannya dipanggil Jesselton dan kini dikenali sebagai Kota Kinabalu

2.2. Sarawak

- Perkhidmatan kebombaian di negeri Sarawak bermula pada tahun 1940-an. Tugas bagi melaksanakan perkhidmatan ini dipertanggungjawabkan kepada pasukan polis yang diketuai oleh P.J. Shanon bertempat di Balai Polis Kuching yang juga berperanan sebagai bomba bantuan.
- Pada tahun 1946, sebuah balai bomba dibina di Jalan Gartak, Kuching yang dianggotai oleh 12 orang anggota bomba bantuan yang diketuai oleh Mejar Dahlan.

SEJARAH PERKHIDMATAN KEBOMBAAN SELEPAS MERDEKA

1. Selepas Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada tahun 1957, perkhidmatan kebombaian masih diletakkan di bawah bidang kuasa tempatan dan kerajaan negeri. Walau bagaimanapun, perkhidmatan kebombaian di Selangor, Pulau Pinang dan Melaka diletakkan di bawah kuasa tempatan yang mempunyai bidang kuasa penuh terhadap perkembangan dan kemajuan perkhidmatan ini.
2. Dalam tahun 1968, perkhidmatan bomba di Sabah telah ditadbir oleh Kementerian Kerajaan Tempatan di bawah kuasa negeri. Namun demikian, tugas dan tanggungjawab ini dikendalikan oleh anggota polis sebagai ahli bomba sehingga tahun 1969.

3. Kerajaan Sabah telah mewartakan Enakmen Perkhidmatan Bomba Sabah. Pegawai bomba yang pertama di negeri Sabah ialah Tuan Hj. Mohamad Yusop bin Hamzah yang dipinjamkan daripada Perkhidmatan Bomba Kuala Lumpur, Selangor pada 6 Mei 1968.
4. Perkhidmatan kebombaanan Negeri Sarawak, ditadbir oleh 16 kuasa tempatan yang berlainan mengikut residen masing-masing.
5. Pada tahun 1969, Kementerian Perumahan dan Pembangunan Persekutuan telah menubuhkan suruhanjaya yang dipanggil sebagai Rancangan Colombo yang diketuai oleh seorang berbangsa Inggeris Mr G.S. Leader untuk membuat kajian dan mengemukakan cadangan bagi memajukan perkhidmatan bomba dan sistem perlindungan kebakaran di negara ini. Salah satu hasil daripada kajian ini adalah penyatuan Perkhidmatan Bomba Malaysia
6. Pada tahun 1975, Kerajaan Persekutuan telah menubuhkan Suruhanjaya Di Raja dan satu laporan mengenai "Remuneration" dan syarat-syarat perkhidmatan pihak berkuasa tempatan dan badan berkanun telah dihasilkan. Laporan suruhanjaya ini melibatkan semua perkhidmatan awam dan terdapat beberapa cadangan yang melibatkan perkhidmatan bomba secara langsung
7. Pada 5 Mac 1976, satu lagi suruhanjaya telah ditubuhkan untuk mengkaji tentang pencegahan dan pengawalan kebakaran di negara ini. Suruhanjaya tersebut telah mengeluarkan laporan yang dikenali sebagai Laporan Dato" Rama Iyer yang diketuai oleh Tan Sri Dato" G. K.Rama Iyer, Ketua Setiausaha Kementerian Perancangan dan Penyelidikan Sosio Ekonomi, Malaysia.
8. Pada tahun 1976, satu kebakaran besar telah berlaku di Kompleks Campbell, Kuala Lumpur. Ekoran daripada kebakaran tersebut, satu suruhanjaya diketuai oleh Tan Sri Alwi Jantan, Ketua Setiausaha, Kementerian Kerajaan Tempatan dan Wilayah Persekutuan telah dibentuk untuk mengkaji penambahbaikan perkhidmatan kebombaanan di negara ini. Laporan suruhanjaya ini juga membincangkan dan mencadangkan supaya perkhidmatan bomba disatukan di bawah satu pentadbiran.

9. Pada 1 Januari 1976. Suruhanjaya - suruhanjaya yang diketuai oleh Tan Sri Dato" G. K. Rama Iyer dan Tan Sri Alwi Jantan telah memperkuat lagi usaha menyatukan perkhidmatan bomba di Malaysia.
10. Penyatuan pertama penyatuan bermula pada tahun 1976 melibatkan perkhidmatan kebombaanan negeri Perlis, Kedah, Perak, Selangor, Negeri Sembilan, Johor, Pahang, Terengganu dan Kelantan.
11. Peringkat kedua pula pada 1 Januari 1977 melibatkan perkhidmatan bomba di bawah bidang kuasa Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, Majlis Perbandaran Pulau Pinang dan Majlis Perbandaran Melaka.
12. Peringkat ketiga bermula pada 15 Mei 1981 melibatkan Perkhidmatan Bomba negeri Sabah dan Sarawak.
13. Pada 3 Disember 1980, satu lagi suruhanjaya telah ditubuhkan yang dipanggil Suruhanjaya Dato" Yahya Abd. Wahab. Laporan Suruhanjaya ini telah mencadangkan supaya mewujudkan Akta Bomba.
14. Penyumbang kepada penggubalan Undangundang Kecil Bangunan Seragam 1984 adalah Laporan Colombo, Laporan Suruhanjaya DiRaja, Laporan Dato" Rama Iyer dan Laporan Tan Sri Alwi Jantan.
15. Laporan Suruhanjaya Dato" Yahya Abd. Wahab telah menyumbang kepada penggubalan Akta Perkhidmatan Bomba 1988.

NAMA JABATAN BOMBA DAN PENYELAMAT MALAYSIA

1. Perkataan bomba dikatakan berasal daripada perkataan Portugis iaitu *Bombeiros* yang bermaksud pasukan pemadam. Manakala menurut Kamus Dewan, perkataan bomba mempunyai dua (2)

maksud iaitu sejenis alat yang digunakan untuk mengepam air dan pasukan memadam kebakaran.

2. Jabatan ini menggunakan nama *fire brigade* sebelum ianya ditukar kepada Jabatan Perkhidmatan Bomba Malaysia pada 15 Mei 1981.
3. Pada 8 Januari 1997, nama jabatan sekali lagi mengalami perubahan apabila Jemaah Menteri telah bersetuju mengubah nama Jabatan Perkhidmatan Bomba Malaysia kepada Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia. Satu majlis pengumuman dan pelancaran telah dibuat di Genting Highlands pada 21 Februari 1997 oleh YAB Dato" Seri Dr. Mahathir bin Mohamad, Perdana Menteri Malaysia pada masa itu.

PENSTRUKTURAN JABATAN BOMBA DAN PENYELAMAT MALAYSIA

1. Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba Persekutuan Tanah Melayu
  - Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba telah ditubuhkan di bawah Kementerian Pembangunan dan Kerajaan Tempatan pada tahun 1951.

- Fungsi Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba Persekutuan Tanah Melayu adalah memberi nasihat kepada kerajaan negeri mengenai hal kebombaan, termasuk latihan kepada anggota dan orang awam.
  - Pengerusi pertama Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba ialah Lt. Col F.F.C Watkins yang dilantik pada tahun 1951 sehingga 1955.
  - Pada tahun 1956, Pegawai Bomba Negeri Kelantan Encik Othman bin Hj. Abd. Manan telah dinaikkan pangkat oleh kerajaan Persekutuan Tanah Melayu untuk memegang jawatan tertinggi dalam Perkhidmatan Bomba dan juga merupakan anak Melayu pertama dilantik menjadi Pengerusi Jemaah Pemeriksa Perkhidmatan Bomba Persekutuan Tanah Melayu. Seterusnya jawatan tersebut telah diganti oleh P.A Glosz dan Tuan Hj. Mansor bin Hj. Mahat.
2. Ketua Pengarah Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia
- Pada 1 April 1977, Tuan Hj. Mansor bin Hj. Mahat telah dilantik sebagai Ketua Pengarah Perkhidmatan Bomba Malaysia yang pertama.

Lt. Col. F.F.C. Watkins
sumber : Arkib Negara Malaysia

Othman bin Hj. Abd. Manan
sumber : Jabatan Bomba dan
Penyelamat Malaysia